

Arbetsgruppens
rapport om
integration

Arbetsgruppen för integration

Mona Sahlin, ordförande
 Stefan Engström, sekreterare
 Arjun Bakshi, sekreterare
 Mia Nikali, partiexpeditionen
 Luciano Astudillo, biträdande ordförande, Skåne
 Ewelina Tokarczyk, Göteborg
 Peter Persson, Jönköpings län
 Tara Twana, Stockholm
 Eva Hedkvist Petersén, s-gruppen i EU-parlamentet
 Bo Johansson, Stockholms län
 Ardan Shekarabi, Uppsala, SSU
 Therese Hulthén, Stockholm
 Maria Paz Acchiardo, LO
 Raimo Pärssinen, Gävleborg
 Anita Jönsson, Skåne

”Jag flydde till Sverige för min rätt att vara kurd. Nu hoppas jag inte Sverige vill ta bort den rätten.”

Örebro arbetarekommun citerar en äldre kurdisk man.

Partistyrelsen den 27 februari 2004
 Grafisk form: AiP Sidverkstad, februari/mars 2004

Integration, makt och inflytande – politik i förändring

I dagsläget har nästan var femte svensk utländsk bakgrund (cirka 1,7 miljoner personer).

År 2015 förväntas närmare en fjärdedel, cirka 25 procent av Sveriges befolkning, ha utländsk bakgrund.

Det råder politisk enighet att integration berör hela befolkningen och därmed kräver förändring av hela samhället på lika villkor. Trots att det råder konsensus visar tillståndet inom flera samhällsområden att förställningen om att de som ska stå för den egentliga förändringen är de med annat geografiskt ursprung.

Inriktningen på integrationsarbetet har till stora delar ensidigt handlat om just ensidig integration, det vill säga ”hur invandrare bäst ska integreras i samhället” eller problemen med de ”invandrartäta bostadsområdenas segregation”. I liten utsträckning har diskussionen om segregationen berört till exempel bostadsområdena Djursholm, Örgryte eller Limhamn med större segregation än Rosengård, Botkyrka eller Bergsjön. Lika lite har Lars arbetslöshet, Maries bristande utbildning eller Pärss sociala problem beskrivits som integrationsproblem.

Ensidigheten att målgruppsdefiniera och se integrationsprocessen som problemorienterad är till stor del en konsekvens av vår egen bild av oss själva och det som majoritetssamhället uppfattar som det lite bättre svenska, den blågula självbilden.

Norrköpings s-kvinnor uttryckte det så här: ”Majoritetssamhället finns bara i teorin. Vi är alla unika. Ingen har rätt att bestämma någon annans identitet. Där har varje individ tolkningsföreträde.”

Utmaningen i arbetet med integrationen handlar om att byta fokus från ett ensidigt målgruppstänkande till behovstänkande, alltså att bemöta en människa utifrån hennes behov och förutsättningar snarare än utifrån var hon är född eller vilken kultur hon anser sig tillhöra.

Integrationspolitiken utgår från alla människors lika rättigheter och skyldigheter. Det lägger grunden för alla människors möjligheter att delta och bidra till samhällsutvecklingen. Genom att bekämpa segregation och diskriminering skapar vi ett tryggt och stabilt samhälle, som i sin tur är grunden för tillväxt.

Vi tror att det är den generella välfärdspolitiken som skapar grunden för människors trygghet och förmåga att göra sina egna livsval. För att bekämpa orättvisorna och bryta segregationen har arbetsgruppen, med utgångspunkt från synpunkterna från rådsrådet, valt de områden som vi har ansett som nyckelområden för detta. Vi tror att kampen mot diskriminering och arbetet för alla människors rättigheter, skyldigheter och möjligheter också bidrar till tillväxt i vårt samhälle. Örebro arbetarekommun sammanfattade det så här i sina synpunkter:

”Integrationsfrågor handlar om det socialdemokratiska alltid kämpat för: Rättvisa livschanser och möjligheten till arbete.”

Diskriminering drabbar människan och hämmar tillväxt!

Diskriminering i arbetslivet innebär bland annat att arbetsgivare inte tar tillvara den potential av arbetskraft, kompetens och yrkesskicklighet som finns i Sverige. Diskrimineringen i dess olika variationer är ett av de största enskilda hindren för integration och utestänger inte enbart människor från arbetslivet vid rekrytering. Den strukturella diskrimineringen hindrar också människors, arbetslivets och enskilda arbetsplatsers utveckling. Människor som är trygga oberoende av etnisk eller kulturell bakgrund, funktionshinder, kön eller sexuell läggning har större möjligheter att utvecklas och bidra till vårt gemensamma samhälle. Diskriminering hämmar samhällets utveckling och förstärker maktrelationer och orättvisor.

Vi vill att arbetet med att sprida kunskap om innehållet i lagstiftning och dess tillämpning samt en kontinuerlig översyn av lagstiftningen ska gå hand i hand med attitydpåverkande insatser. Varken lagar, regler, avtal eller paragrafer, hur bra de än må vara, räcker fullt ut för att människor inte ska diskrimineras och behandlas godtyckligt. Det krävs en folklig medvetenhet om vad diskriminering är och står för samt större kunskap om lagarna mot diskriminering. Arbetsmarknadens parter har i sin tur också ett ansvar för att sprida kunskap om de egna avtal som tecknas för att främja integration och motverka diskriminering. Människor som har en möjlighet att förhindra och förebygga diskriminering ska veta vilket stöd de har i lagen och kunna

agera effektivt och inte minst förebyggande.

Därför krävs en bred och omfattande folkbildningssatsning för att öka och stärka medvetenheten om alla människors lika värde och lika rätt och öka kunskapen om lagarna mot diskriminering. En sådan satsning leder direkt till en påverkan av människors attityder och värderingar och, som följd därav, till en förstärkning av de grundvärden som bär upp ett humanistiskt välfärdssamhälle som genererar tillväxt och rättvis fördelning.

Arbetet mot diskriminering och för att öka och stärka medvetenheten om alla människors lika värde måste ske på alla fronter: hos stat, kommun, arbetsmarknadens parter, organisationer och hos varje enskild människa. Vi måste också förmedla kunskap om hur Sverige, Europa och världen ser ut i dag och om hur vår politik utformas för att möta framtiden. Sverige kan bli en förebild i arbetet mot diskriminering.

- ☐ Vi vill att se en omfattande folkbildningssatsning där arbetsmarknadens parter höjer kunskapen om lagstiftningen.
- ☐ Vi vill att arbetsgivare, offentliga som privata, aktivare identifierar och motverkar diskriminering både vid nyrekrytering och genom hela arbetslivet.
- ☐ Vi vill att möjligheten att använda antidiskrimineringsklausuler vid offentlig upphandling ska undersökas.
- ☐ Vi vill att mångfaldsbegreppet tydligare ska definieras i alla sammanhang. Begreppet måste handla om erfarenheter och kunskaper och inte om en blandning av "människosorter".

Mottagandet av nyanlända

Mottagandet av nyanlända flyktingar och invandare måste reformeras. Ett mottagande ska utgå från den enskildes identitet snarare än etnicitet. Grunden för etableringen i Sverige ska vara ett snabbare inträde på arbetsmarknaden med tydligt fokus mot tillvaratagande och erkännande av kompetens för en lokal, regional och nationell arbetsmarknad. Det finns redan i dag stora möjligheter för lokal och regional samverkan mellan till exempel myndigheter, arbetsmarknadens parter och kommuner.

Av stor vikt för hela mottagandet är att vi har en väl fungerande asylprocess som bygger på snabba och rättsäkra beslut. I dag kan asylärenden ta flera år efter ett antal möjligheter att överklaga ett utvisningsärende, detta är inhumant och förhindrar en effektiv integration. Myndigheter, arbetsgivare och intresseorganisationer måste ta ett större ansvar och vara en sammanhållen resurs för individen, både när det gäller att erbjuda olika former av praktik och att bidra med en aktiv rekrytering av kompetens.

Att etablera sig i Sverige kommer att innebära ett ökat krav på individen att delta och att välja, både utbildningsväg och boendeort, främst utifrån möjligheten till arbete och till relevant utbildning utifrån den kompetens man har med sig. Ett mottagande där den nyanlända får tillgång till olika resurser parallellt såsom allmän- och yrkesinriktad svenskundervisning, praktik, yrkesprövning, vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning. Detta innebär att resurser och insatser såsom kompletterande utbildning och arbetsmark-

nadsprogram måste erbjudas redan den första tiden i Sverige och inte spridas ut under flera år. För att kunna etablera sig på arbetsmarknaden är det viktigt att som nyanländ så tidigt som möjligt kunna relatera sina yrkeskunskaper och själv marknadsföra sina kunskaper till motsvarande yrke i Sverige. Det är viktigt att de som genomgår validering och prövning av yrkeskunskaper och utbildning får tillgång till kompletterande utbildning eller praktik. Därför är det fortsatta arbetet med att tidigarelägga och förbättra möjligheter att validera och certifiera utbildningar fortsatt angeläget.

- ☐ Vi vill ha en fortsatt satsning på tidig bedömning och validering av yrkeskunskaper.
- ☐ Vi vill ha en effektiv, human och rättsäker hantering av asylsökande.
- ☐ Vi vill att AMS ska ta ett större ansvar för introduktionen under första tiden i Sverige.
- ☐ Vi vill att alla kommuner och regioner tar ett gemensamt ansvar för bosättning utifrån möjligheter till utbildning och arbete.
- ☐ Vi vill att det ska ske en tidig kartläggning och erkännande av kompetens.
- ☐ Vi vill att introduktionen i stor utsträckning ska ske på arbetsplatser och utifrån den kompetens som man har med sig.
- ☐ Vi vill att svenskundervisningen ska ske integrerat och parallellt med praktik och övrig introduktion.
- ☐ Vi vill att arbetsgivare, fackliga organisationer, intresseorganisationer och föreningar får en större medverkan i mottagandet.

Långtidsarbetslösa

Frågan om integration i arbetslivet är både en rättvisefråga och en förutsättning för att vi ska kunna säkra en långsiktigt hållbar tillväxt och välfärd. Allt fler invandrade har etablerat sig på arbetsmarknaden under de senaste åren. Skillnaderna i sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda är dock fortfarande stora. Lämpliga åtgärder måste utformas så tidigt som möjligt för att nå en hållbar integration. En nyckelfaktor för resultat är att koppla tillväxtmål till de insatser som behöver göras för långtidsarbetslösa. Det innebär att andelen arbetstillfällen måste öka genom ökad tillväxt annars riskerar sysselsättningen för gruppen långtidsarbetslösa att stanna på låga nivåer.

Det finns få tecken på att efterfrågan på personer med kort skolgång kommer att öka i sådan utsträckning att arbetslösheten bland dem kan sänkas i någon större omfattning. Det behövs kraftfulla insatser för att öka sysselsättningen för personer med låg utbildningsnivå för att undvika långtidsarbetslöshet.

Utbildningsinsatser inom det reguljära utbildningssystemet är av stor betydelse för att förbättra de långtidsarbetslösas möjligheter på arbetsmarknaden. Åtgärder som kunskapslyftet som är generella till sin karaktär har stor betydelse för många arbetslösa och lågutbildade. Det behövs både generella satsningar och olika typer av arbetslivsanknutna utbildningsinsatser inom ramen för arbetsmarknadspolitiken. Långtidsarbetslösa bör erbjudas riktade åtgärder i form av t ex yrkesutbildning kombinerat med studier som komplement

till traditionella utbildnings- och praktik-satsningar. Utbildningarna ska vara korta och praktiska och förbättra anställningsbarheten i gruppen.

Den pedagogiska uppläggningsen ska vara mindre teori och mer övning i ett yrke under handledning av en yrkesutövare (learning by doing).

Ett ökat samarbete och krav på offentliga och privata arbetsgivare ska ha anställningsbarhet och arbete som primärt mål. Nyckelbegrepp här är den enskildes förutsättningar och möjligheter. Det gäller i lika hög grad högutbildade med god yrkesbakgrund som de med kortare skoltid och nästan ingen yrkeserfarenhet bakom sig.

Vi vill att de generella arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ska vara grunden. Riktade insatser och särskilda prioriteringar ska utgå från samhällets och individens behov och från gruppstillhörighet.

Arbetskraftsutbudet

Ökat arbetskraftsdeltagande, fri rörlighet inom Europa och arbetskraftsinvandring är alla faktorer som direkt inverkar på integrationsprocessen i Sverige. De kan innebära mycket positivt, men det kan även ha en negativ inverkan för de människor som redan i dag drabbas av segregation och diskriminering i det svenska arbetslivet. Därför måste dessa frågor vara i fokus ur ett integrationsperspektiv under de kommande åren.

Vi står tillsammans med övriga medlemmar i EU inför en demografisk utveckling som innebär ett krympande arbetskraftsutbud. Detta ställer redan i dag stora

krav på arbetsmarknadens parter att ta tillvara den potential av arbetskraft som står utanför arbetsmarknaden.

Vi måste samtidigt arbeta för andra frågor inom arbetslivet för att klara konkurrensen, både för dem som bor här och för att få människor att välja att arbeta och leva i vårt land. Vi behöver ett modernt, uthålligt arbetsliv som tar hänsyn till att människors behov och förutsättningar är olika. Ett arbetsliv som ger den enskilde ökat inflytande över hur arbetet utförs och över sina övriga arbetsvillkor. En stark arbetsrätt som motverkar diskriminering och tar tillvara den enskildes rättigheter förutsätter också ett fackligt engagemang för att arbetsgivarna ska leva upp till sina åtaganden. Kvinnor och män måste tillförsäkras lika villkor, möjligheter och förutsättningar att delta i arbetslivet och vi behöver konkurrenskraftiga löner, även i offentlig sektor. Vi behöver också stora insatser vad gäller svenskundervisning, kompletterande utbildningar och andra åtgärder för att ta tillvara kompetens och yrkeskunskaper från utvandringslandet.

Bristen på arbetskraft kan på längre sikt också leda till ett behov av arbetskraftsinvandring beroende på hur människor kommer att söka sig till Sverige från de tio nya medlemsländerna, arbetslösheten i andra europeiska länder samt hur den politiska situationen i världen utvecklas när det gäller förföljda människors behov av asyl och skydd. Detta ställer ständigt nya krav på integrationsarbetets inriktning och utformning. Sådana behov och förändringar bör uppmärksammas redan i ett kortsiktigare perspektiv.

För att möta arbetskraftsbristen och

konkurrensen om arbetskraften behöver Sverige en modern arbetsmarknadspolitik som ger människor trygghet att våga prova nya möjligheter, som gör att de blir delaktiga och får inflytande på den alltmer föränderliga arbetsmarknaden.

- ❑ Vi vill bekämpa myter som till exempel att "alla invandrare" är arbetslösa och lever på bidrag och att "invandrarkvinnor" inte får arbeta. Vi vill därför att ett systematiskt arbete initieras för att skapa en bättre och rättvisare helhetsbild av hur situationen på arbetsmarknaden ser ut.
- ❑ Vi vill att nationell statistik från SCB ges ett integrationsperspektiv.
- ❑ Vi vill att tydliga mål och indikatorer för integrationspolitiken sätts upp på nationell nivå.
- ❑ Vi vill att arbetsgivare, såväl privata som offentliga, tar ett större ansvar för att erbjuda praktikplatser.

Storstadspolitiken och integrationspolitik för hela landet

De ekonomiska och sociala skillnaderna ökade i storstäderna under krisen på 1990-talet. Många av dem som drabbades värst var de som själva, eller vars föräldrar, invandrat från andra länder. Genom att motverka sociala klyftor och problem tar storstadspolitiken vara på den arbetskraft som är nödvändig för fortsatt tillväxt.

Storstadspolitikens erfarenheter, verktyg och metoder för att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna ska tas tillvara.

Erfarenheterna är goda exempel och förebilder för hela landet. En storstadspolitisk tillväxtdimension ska utvecklas och arbetet mot segregation ska övergå från finansiering med särskilda medel till att ingå i de ordinarie strukturerna. Att bryta segregationen är nödvändigt inte bara ur ett individperspektiv, det är också av betydelse för den regionala utvecklingen och tillväxten. Storstadspolitiken ska komplettera den generella tillväxtpolitiken i de områden där insatser behövs och vidareutveckla synen på storstadsregionernas roll. Erfarenheterna från storstadsregionerna är också viktiga för andra områdens och regioners utveckling. Tillväxtfrämjande insatser ska fortsättningsvis kombineras med segregationsbekämpande insatser.

- Vi tror att framtiden finns i förorterna. Här är ungdomar och arbetslösa överrepresenterade. Vi vill att vår generella välfärdspolitik med kraft ska upprusta miljonprogrammen för att skapa den trygghet som är nödvändig för samhällsutveckling för alla. Vi vill därför att genomgripande satsningar för en förnyelse och upprustning i miljonprogrammets områden genomförs.
- Vi vill att goda exempel och förebilder av lyckat integrationsarbete delas mellan stora städer och landsbygd. Därför vill vi att storstadspolitik och regionalpolitik knyts närmare samman.

Barn och ungdomar i området med hög arbetslöshet

Det bästa sättet att förhindra klyftor och öka människors möjligheter är utbildning. Segregationen i boendet följer med barn och ungdomar in i grundskolan och till vidare studier. Utbildning förbättrar människors möjligheter att växa och utvecklas och därför måste kunskapsområdet stå öppet för alla. Den gemensamma skolan kan bidra till att barn från olika bakgrund träffas och utvecklar förmågan att se med andras ögon på världen. Det finns en kraft och en möjlighet i detta som skolan inte får försitta. Lika viktigt är att uppmärksamma barns och ungdomars hela fritidsmiljö som en självklar del i arbetet mot segregation och diskriminering.

Skolan ska möta alla elevers skiftande behov och förutsättningar. Bra undervisning i svenska, men också i det egna modersmålet, är central för barn med utländsk bakgrund. Vi har sett att modersmålsbaserad undervisning är ett sätt att underlätta och utveckla språkinläringen och att det leder till en ökad motivation hos eleverna att lära sig mer och engagera sig i samhället. Vi måste fortsätta att satsa på pedagogik som underlättar språkinläring utifrån elevens behov.

- Skolan ska genomsyras av grundläggande demokratiska värderingar och all undervisning ska utgå från det gemensamma värdegrundsarbetet fastlagt i läroplanen. Vi vill att kontroll och styrning av skolor, kommunala som fristående, garanterar trygga miljöer och lika undervisning för alla barn och ungdomar.

- Vi vill att nya inlärningsmetoder som till exempel modersmålsbaserad undervisning ska användas i större utsträckning.
- Vi vill att diskriminering och trakasserier i skolan bekämpas på samma sätt som i samhället i övrigt. Rasism, främlingsfientlighet, sexism och homofobi är oacceptabelt.
- Vi vill att resurser fördelas så att alla skolor tillhandahåller en bra utbildning som ger möjligheter till rättvisa livsval och karriär.
- Vi vill att skolan ska stärkas och värnas som den plats i samhället där alla barn oavsett bakgrund möts.

